

ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розкрито зміст та значення професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих аграрних навчальних закладів України. Встановлено причини та обставини її запровадження. З'ясовано, що професійно-прикладна фізична підготовка складалася із теоретичного і практичного розділів, проводилася на всіх спеціальностях увесь період навчання. Схарактеризовано завдання, які вирішував цей напрям фізичного виховання студентів вищих аграрних закладів освіти. Виявлено, що професійно-прикладна фізична підготовка формує прикладні знання, фізичні та спеціальні якості, уміння і навички, що сприяють досягненню готовності фахівця до успішної професійної діяльності.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, вищі аграрні заклади освіти, навчальна програма

Євтушенко Е. Г. Содержание и особенности профессионально - прикладной физической подготовки студентов высших аграрных учебных заведений. В статье раскрыто содержание и значение профессионально -прикладной физической подготовки студентов высших аграрных учебных заведений Украины. Установлены причины и обстоятельства ее введения. Выяснено, что профессионально-прикладная физическая подготовка состояла из теоретического и практического разделов, проводилась на всех специальностях весь период обучения. Охарактеризованы задачи, которые решало это направление физического воспитания студентов высших аграрных учебных заведений. Установлено, что профессионально-прикладная физическая подготовка формирует прикладные знания, физические и специальные качества, умения и навыки, способствующие достижению готовности специалиста к успешной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка, высшие аграрные учебные заведения, учебная программа.

Yevtushenko Y. Content and features of vocationally applied physical training of students of higher agricultural educational institutions. The content and importance of professionally applied physical training of students of higher agricultural educational institutions of Ukraine are revealed in the article. It was found that in 60 years it was recognized the feasibility of combining students in general higher physical education and sports training with specialized vocational training. The program provided for the study of exercises that would contribute to

the development of qualities and education of the skills required for students to successfully work in the specialty. Applied physical training begins to be considered as one of the substantive areas of physical education of students. He had to develop applied knowledge, physical and special qualities, skills and skills that formed the basis for successful professional activity. The program envisaged that vocationally applied physical training was carried out throughout the university, at all faculties and specialties. However, it did not specify specific requirements for the physical fitness of graduates of certain specialties due to the diversity of conditions and characteristics of work of representatives of different professions. Therefore, teachers of the Departments of Physical Education of Agrarian Educational Institutions were forced to independently develop forms, methods and specific motor actions that would ensure the preparation of a specialist for future work. Vocational-applied physical training at the university includes theoretical and practical sections.

Vocational-applied physical training in higher agrarian educational establishments is carried out during educational classes; exercise in day mode; mass sports, wellness and sports events, as well as in sports and health camps during the production practice. Each of these types of physical education has its own forms of professional physical training. They are used according to the specifics of the faculties or specialties.

Vocational-applied physical training solves the following tasks in the physical development of future farmers: high efficiency and productivity in the chosen profession, successful performance of official functions; the ability to organize a n active rest and restore working capacity is formed; is becoming ready for physical activity, characteristic of their profession. Applied physical training helps future agrarians to better adapt to the educational process in higher education.

The introduction of vocationally applied physical training of students from the very beginning was complicated by a number of factors: insufficient material base, lack of theoretical development and practical experience of such work, poor training of the teachers of the departments of physical education, insufficient perception of this physical training. Vocational-applied physical training remains one of the main directions of the system of physical education of students of higher agricultural educational institutions.

Key words: *vocational-applied physical training, higher agricultural educational institutions, educational program.*

Зважаючи на нагальну потребу поліпшення здоров'я нації та з урахуванням того, що фізична культура залишається обов'язковим предметом у закладах вищої освіти, зберігає свою актуальність проблема змісту фізичного виховання студентської молоді. Вирішення завдання найбільш оптимального змістового наповнення фізичної підготовки у ЗВО неможливе без урахування ідей і практичних результатів, досягнутих у попередні роки.

Аналіз історико-педагогічної літератури свідчить, що різні аспекти фізичного виховання студентської молоді у закладах вищої освіти

розкривалися у дослідженнях І. Адамової, О.Вацеби, Б. Ведмеденка, П. Гиренка, М. Ісаєвої, О. Куц, О. Ледовського, К. Михайлова, Л. Сущенко, Г. Шепеленко, Б. Шияна та ін. Проте огляд літератури дає підстави вважати, що професійно-прикладна фізична підготовка студентів закладів вищої освіти вивчалася лише оглядово.

Мета статті – розкрити зміст і значення професійно -прикладної фізичної підготовки студентів закладів аграрної освіти України.

Професійно-прикладна фізична підготовка студентської молоді в Україні має більш ніж п'ятидесятирічну історію. Після проголошення партійно-державним керівництвом СРСР наприкінці 1950-х рр. курсу на зв'язок освіти з життям почалася перебудова навчального процесу ЗВО, спрямована на максимальне наближення змісту дисциплін до практики майбутньої професії. Зміни торкнулися і такої сфери життя студентської молоді, як фізична культура. Органічне поєднання фізичної діяльності з трудовою вбачалося у використанні рухових дій для підтримки та підвищення працездатності людини. Цілеспрямоване використання засобів фізичної культури і спорту з метою загальної та професійної працездатності отримало назву професійно-прикладної фізичної підготовки.

На початку 1960-х рр. була визнана доцільність поєднання у закладах вищої освіти загально-фізичної та спортивної підготовки студентів зі спеціалізованою – професійно-прикладною. Формально ця новація була закріплена у навчальній програмі для ЗВО 1963 р. У ній уперше вводився розділ з професійно-прикладної фізичної підготовки. Програмою передбачалося розучування вправ, які б сприяли розвитку якостей і вихованню навичок, необхідних студентам для успішної роботи за спеціальністю. У цей розділ включалися і вправи на усунення дефектів у поставі, що виникали під впливом тривалого знаходження у певній робочій позі, та вправи, спрямовані на усунення порушень у діяльності дихальної системи [3, с. 18].

Отже, професійно-прикладна фізична підготовка з 1960-х рр. починає розглядатися як один зі змістових напрямів радянської системи фізичного виховання студентів, який повинен був формувати прикладні знання, фізичні та спеціальні якості, уміння та навички, що закладали підвалини для успішної професійної діяльності. Програмою передбачалося, що професійно-прикладна фізична підготовка здійснювалася протягом усього навчання у ЗВО, на всіх факультетах і спеціальностях. Разом з тим у ній не вказувалися конкретні вимоги до фізичної підготовленості випускників окремих спеціальностей через багатогранність умов і особливостей праці представників різних професій. Тому викладачі кафедр фізичного виховання аграрних закладів освіти змушені були самостійно розробляти форми, методи та конкретні рухові дії, які б забезпечили підготовку фахівця до майбутньої високопродуктивної праці [2, с. 7–11].

Професійно-прикладна фізична підготовка студентів вищої аграрної освіти базувалася на розумінні того, що праця агронома, ветеринара, зоотехніка та інших фахівців сільського господарства пов'язана з тривалим напруженням уваги, підвищених вимог до пам'яті, розвитком загальної витривалості і сили, умінь ходити на лижах, їздити на велосипедах, конях, мотоциклах та автомобілях [1, с. 42].

Професійно-прикладна фізична підготовка у ЗВО включає теоретичні і практичні розділи. У першому студенти з'ясовують такі питання: визначення завдань професійної фізичної підготовки; особливості виробничої діяльності і вимоги, які вона висуває до рухових якостей; характер прикладних фізичних вправ для такої підготовки; основи її методики; навчальні нормативи [4, с. 307]. Удосконалення теоретичних знань з професійно-прикладної фізичної підготовки студентів закладів вищої аграрної освіти відбувається на інструкторсько-методичних семінарах, при проведенні спортивно-масових заходів у сільськогосподарських інститутах, під час проходження виробничої практики. Відповідно до навчальних планів і програм кафедри фізичного виховання визначають необхідні професійні знання, уміння і навички, якими повинні оволодіти студенти.

Матеріал практичного розділу містить систему спеціалізованих рухових дій, оволодіння якими сприяє професійній діяльності. Для студентів аграрних навчальних закладів ці дії спрямовуються на розвиток швидкісної і силової витривалості, здатності переносити значні статичні навантаження, підвищення стійкості організму до тривалого перебування на повітрі у різних погодних умовах, прискореному переміщенні на місцевості з подоланням різних природних і штучних перепон, удосконалення окоміру та орієнтування на місцевості.

Професійно-прикладна фізична підготовка у закладах вищої аграрної освіти здійснюється під час навчальних занять (обов'язкових і факультативних); фізичних вправ у режимі дня; масових фізкультурних, оздоровчих і спортивних заходів, а також у спортивно-оздоровчих таборах і під час виробничої практики. Кожний із цих видів фізичного виховання має свої форми проведення професійної фізичної підготовки. Вони використовуються відповідно до специфіки факультетів чи спеціальностей.

Як зазначали викладачі кафедр фізичного виховання сільськогосподарських і технічних ЗВО, необхідно уникати поділу між загальною і професійно-прикладною фізичною підготовкою. Педагогічний процес мав зберігати цілісність, змінюватися могла лише питома вага однієї та іншої фізичної підготовки. Професійно-прикладна фізична підготовка повинна була усіляко сприяти всебічному розвитку та фізичній підготовленості студентів [1, с. 43].

Разом з тим, завдяки професійно-прикладній фізичній підготовці вирішуються і такі особливі завдання у фізичному розвитку майбутніх аграріїв: забезпечується висока працездатність і продуктивність праці в обраній

професії, успішне виконання службових функцій; формується уміння самостійно організувати активний відпочинок і відновлювати працездатність (як у робочий, так і у вільний час); відбувається становлення психофізичної готовності до фізичних навантажень, характерних для свого фаху. Крім того, професійно-прикладна фізична підготовка допомагає майбутнім аграріям краще пристосовуватися до навчального процесу у закладі вищої освіти. Завдяки їй відбувається активний відпочинок за рахунок рухової активності. Чергування розумової праці і фізкультурних навантажень сприяє збудженню тих нервових клітин головного мозку, які не беруть участі в інтелектуальній діяльності. Наші спостереження показують, що для збереження високої розумової працездатності студентів протягом робочого дня доцільно наприкінці четвертої години теоретичного навчання проводити фізкультурну паузу тривалістю не менше 5 –7 хв., оскільки в цей період починається настання втоми від постійної концентрації уваги на навчальному матеріалі та нестачі кисню в аудиторії. Відбувається різке зниження активності та інтересу до предмета, погано засвоюється необхідні знання. Фізкультурна пауза знімає втому, усуває застій венозної крові у нижніх кінцівках, черевній порожнині та області тазу, викликані тривалим перебуванням у сидячому положенні. Фізкультурні паузи позитивно впливають на серцево-судинну, дихальну і нервову системи, значно підвищують м'язовий тонус. Після активного відпочинку зростає увага студентів і якість засвоєння ними навчального матеріалу.

Впровадження професійно-прикладної фізичної підготовки студентів із самого початку ускладнювалося низкою чинників: недостатньою матеріальною базою, відсутністю теоретичних розробок і практичного досвіду такої роботи, слабкою підготовкою викладачів кафедр фізичного виховання, недостатнім сприйняттям цієї фізичної підготовки з боку студентів. Лише наприкінці 1980-х рр. були сформовані вимоги до змісту професійно-прикладної фізичної підготовки для студентів сільськогосподарських ЗВО, хоча цілісної професіограми діяльності окремих аграрних спеціальностей так і не було розроблено.

Отже, проведений аналіз дає підстави зробити такі висновки: уведена у 1963 р. до навчальної програми з фізичного виховання професійно-прикладна фізична підготовка мала забезпечити свідоме і правильне використання засобів фізичного виховання і спорту для підготовки студентів аграрних ЗВО до професійної діяльності. Запровадження цього напряму фізичного виховання обумовлювалося низкою суспільно-політичних і педагогічних причин. Професійна підготовка у ЗВО складалася з теоретичного і практичного розділів, проводилася на всіх спеціальностях протягом усього періоду навчання.

У вищій школі професійно-прикладна фізична підготовка вирішувала такі завдання: прискорення професійного навчання; досягнення високої працездатності та продуктивності праці за обраною професією; використання

засобів фізичної культури для активного відпочинку і відновлення працездатності; психофізична підготовка до виконання певних видів робіт. Професійно-прикладна фізична підготовка залишається одним з основних напрямків системи фізичного виховання студентів закладів вищої аграрної освіти, яке повинно формувати прикладні знання, фізичні та спеціальні якості, уміння і навички, що сприяють досягненню об'єктивної готовності фахівця до успішної професійної діяльності.

Гальмує розв'язання завдань професійно-прикладної фізичної підготовки студентів-аграріїв низка чинників, які до сьогоднішнього дня остаточно подолати так і не вдалося. Подальшого вивчення потребує аналіз результатів професійно-прикладної фізичної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варванин В. Н. К вопросу о профессионально-прикладной направленности физической подготовки студентов вузов // Вопросы физического воспитания и спорта в техническом вузе. Ростов-на-Дону, 1970. С.41–44.
2. Ильин В. И. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов // Сборник научно-методических работ преподавателей кафедр физического воспитания сельскохозяйственных вузов. Вып. 2. Москва, 1966. С.7–11.
3. Программа «Физическое воспитание студентов высших учебных заведений». Москва: Высшая школа, 1963. 72 с.
4. Теория и методика физического воспитания: Учебное пособие для студентов факультетов физического воспитания педагогических институтов / Под ред. Б. А. Ашмарина. Москва: Просвещение, 1979. 360 с.